

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 3. De obligatione ad restitutionem ratione rei iuste acceptæ,

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

nam impendens impediretur, vel iam datum recuperaretur ab eo qui illud passus est.

Ceterum possunt interdum (vt sub finem citati cap. primi notat Caiet.) plures ex dictis radicibus simul concurrere. Exemplum est: cum quis rem quam furatus est, habet apud se. Nam ad restitutionem tenetur, & ratione iniuste acceptationis, & ratione rei iniuste acceptae; tuncque ad iudicandum de obligatione restituendi vtraque radix consideranda est, secundum regulas deinceps assignandas.

CAPVT III.

De obligatione ad restitutionem ratione rei iniuste acceptae.

SVMMARIVM.

14. Rem alienam habens inuito rati inibi ter domino, etiam iniuste acceptam, tenetur restituere, eandem etiam numero si possit.
15. Pro iniuste accepta, si ea casu fortuito perierit, nihil est restituendum.
16. Nisi conuentio fuerit in contrarium, aut mora culpabilis interuenierit.
17. Culpa alia Theologica, alia iuridica: & quid haec sit.
18. Triplex culpa iuridica, lata, leuis, & leuissima.
19. Culpa intendens facit obnoxium restitutioni.
20. Non modo lata, sed etiam leuis & leuissima facit obnoxium restitutioni cum qui rem accepit in suam tantum utilitatem.
21. Eum vero qui accepit solum in utilitatem dantis, nec leuissima nec leuis, ed tantum lata & dolus facit restitutioni obnoxium.
22. Excipitur casus, in quo pro custodia mercedem acciperet.
23. Cum tam in dantis quam in accipientis utilitatem accepta est res: culpa quidem tam leuis, quam lata facit restitutioni obnoxium: non autem leuissima.

Aliquot regulae dantur ex quibus de istiusmodi obligatione iudicare oportet. Prima est haec. Ad restitutionem obligatur ratione rei iniuste acceptae, quicumque illam habet, domino rationabiliter inuito: sicut contingere censetur, cum impletum est tempus reddendi inter dantem & accipientem constitutum. Ratione tangit D. Thom. in prius cit. art. 6. quod habens rem alienam habeat quod suum non est, verumque dominus tantumdem de suo minus habeat inuito: cui proinde restitutio ex vi iustitiae commutativae facienda est, vt aequalitas inter homines constituat.

Secunda regula, Dicto modo obligatum non sufficit rem aliam aut pretium, sed oportet eandem numero si illam adhuc habeat, restituere: idque tempore constituto. Haec habetur ex §. Item in lib. 3. Institut. tit. 15. vbi ratio eius attingitur, quod commodatione, locatione, depositione, aut pignoratione rei non transferatur dominium illius in alterum, sed tantum illius usus. Nec refert quod res plus valeat tunc, cum accepta est, aut quam si accepta non fuisset: quia cum dominum in ea per apud dominum perseverauerit, maior ille valor credit in bonum ipsius.

Patitur autem haec regula exceptionem in duobus casibus, quos notat Nauarr. in Enchir. cap. 17. num. 24. & 25. Prior est cum dominus fuerit contentus rem aliam sibi reddere contra cuius voluntatem si quis etiam pretiosorem reddere velit non satisfacit istiusmodi obligationi. Ratio est, quam tangit Caiet 2. 2. quest. 88. ad art. 12. sub initium: quod etsi talis res de se melior sit, non tamen ei, cui est minus grata. Posterior casus est cum per restitutionem eiusdem rei peccator occultus manifestaretur, aut aliquid aliud magnum incommodum sequeretur: in tali casu enim satis est iustum pretium restituere.

Tertia regula usurpata tam in iure canonico cap. 1. De commodato. & in cap. 2. De deposito: quam in civili, lege 5. 10. & 18. ff. Commodati: Cum restitutio facienda est ratione rei iniuste acceptae, siue res illa in toto, vt cum profus amittitur: siue parte, vt cum reddi, vt deterior, ex praeced. leg. si pereat casu aliquo fortuito, vt incendio, naufragio, aut alio simili: ille qui eam accepit nihil tenetur pro eo restituere nisi forte ratione patris, aut morae, aut culpa; vt si accipit equum commodato, & ei in itinere auferatur a latronibus, ad nihil tenetur: & vt habetur in sequen. lege 20. si quis argentum commodatum remittat ad dominum per nuntium fidelem, seu quem

nemo debuit existimare facturum fraudem, illudque peccat culpa aut malitia eiusdem nuntij: is ipse qui remisit non amplius tenetur ad restitutionem. Id quod Syluester notat in verbo Commodatum questio. decima. Probatur autem proposita regula, eadem ratione qua praecedens. Nempe quod per commodationem & alios contractus memoratos, rei iniuste acceptae dominium non transferatur in alium. Ideoque si ipsa pereat, non perit accipienti, sed danti, qui illius dominus est. Ceterum cur facta sit illa exceptio, nisi forte ratione patris, morae, aut culpa, patebit per regulas ex citatis canonibus, & legibus deductas, quas deinceps trademus.

Quarta regula: quando conuentum fuit inter dantem & accipientem, vt res pereat in damnum accipientis: hic ad restitutionem seu solutionem pretij eiusdem rei tenetur ratione pacti, quo sua voluntate se tali oneri subiecit.

Quinta regula: quando quis rem aliquam accipit commodato, aut locato, aut pignus, vel in depositum, & ultra tempus praefinitum illam retinet, nolens reddere cum tenetur, & potest: quoniam ipse est in mora, si tunc res illa pereat, tenetur restituere aequiuale, seu pretium illius: vt si quis condaxit equum ad vnum mensem & eum retinet ad duos, si equus moriatur secundo mense, conductor tenetur pretium illius reddere. Quod intellige cum Syluestro in fine praecedentis questio. nonae, dummodo mora sit causa cur res perierit. Nam si ea apud dominum perinde perisset, recipiens non tenebitur in conscientia ad restitutionem ratione morae.

Quae culpa accipientis facit, vt si res iniuste accepta perierit, in tenetur restituere aequiuale.

In hac re consistit praecipua difficultas de restitutione ratione rei iniuste acceptae: cui vt faciat, & simul praecedentibus regulis, antequam reliquae ad propositam radicem spectantes subiliciantur, notanda sunt quaedam quorum ex Bartholo ad legem Quod Nerva ff. Depositi & ex Panor. mitan. ad cap. 1. De commodato meminerunt Nauarr. in Enchir. cap. 17. numero 177. & Summularij passim, in verbo Culpa.

Primum est, hic nomine culpa non tantum intelligi dolum: vt si quis debita opera vendat alteri rem sibi commodatam, aut locatam, aut in depositum vel pignus datam: sed etiam negligentiam admissam circa tale rem.

Secundum est, hic non agi de culpa Theologica quae peccatum est, seu offensa Dei ex alicuius praeccepti transgressione: sed de culpa iuridica, quae cum definitur, *Extrema actio inordinata, damnum ex mera negligentia inferens*, indicantur quinque conditiones ad illam requisitae. Prima, vt sit actio externa, quoniam per eam inferitur damnum proximo. Secunda, vt sit actio inordinata, id est, in qua notetur deuiatio a recta ratione: neque enim ipsum culpa nomen tribuitur actionibus iis externis, quibus damnum inferitur quidem proximo, sed secundum rectam rationem; vt ipsum iniuste puniendo. Tertia, vt sit ex negligentia, id est, sit effectus negligentiae, non item negligentiae ipsa. Nam vt sollicitudo, cui negligentia opponitur, est in anima; ex D. Thom. 2. quest. 54. art. 2. sic est & ipsa negligentia. Culpa autem de qua agimus est in opere externo vt praedictum est. Quarta, vt sit ex negligentia mera, id est, non procedat ex intentione nocendi, quia ex hac procedens, est dolus, non culpa. Quinta, vt diligentia & cura prouidentiaeque hominis potuerit praecaueri. Nam si nequiverit, culpa non erit: sed casus fortuitus.

Tertium est, huiusmodi culpam esse triplicem: vnam latam: quando quis facit, aut omittit id quod vt plurimum homines suae professionis ea in parte non facerent, aut non omitterent; aut quando non intelligit seu non prauidet, quod omnes communiter intelligunt, prauidetque. Alteram leuem: quando quis facit aut omittit, id quod diligentes suae professionis non facerent, aut non omitterent; aut non cauit, nec prauidit, quod diligentes communiter cauerent, & prouidere solent. Tertiam leuissimam, quando quis facit, aut omittit id, quod soli viri diligentissimi, & maxime circumpecti non facerent aut omitterent. Itaque si liber commodato acceptus relinquatur in platea, & furto

16.

17.

18.

Culpa

auf-

auferatur, dicitur lata culpa: sin relinquatur in cubiculo sed aperto, & auferatur, dicitur leuis culpa: sin demum relinquatur in cubiculo clauso, sed non satis circumspicte obseruato, dicitur culpa leuissima.

Quartum est: illum qui tenetur ad restitutionem ratione rei iuste acceptæ, posse tribus modis rem illam accepisse: nimirum vel in suam tantum utilitatem propriam, vel tantum in utilitatem dantis, vel in utilitatem utriusque: de quo Nauarr. in seq. n. 184.

Quintum est: culpam quandam esse antecedentem, id est, quæ antecedit amissionem rei: vt eam qua quis rem alienam transfert in usum alium, quam conuentum fuit: vt si equum ad proficiscendum Lutetiam conduxit, & proficiscatur Louanium: atque in itinere equus amittatur; quandam verò esse comitantem, id est, quæ comitatur ipsam rei amissionem.

19. Quibus ita positis ad regulas antea traditas adduntur quatuor. Sexta igitur regula est: Quando culpa præcedit amissionem rei iuste acceptæ, accipiens tenetur refarcite damnum: etiam si id (quod Nauarr. expressit in eodem cap. 17. num. 179.) contigerit casu. Hæc ex eo confirmatur, quod possit contra ipsum agi actione furti, per legem quintam ff. Commodati. Nota tamen intelligendam esse, quando sic vtens re alterius, nouit esse contra voluntatem ipsius: si enim probabilissimè crederet ipsum esse contentum vt sic vtatur, non tenetur de damno, si talis res sine eius culpa pereat, aut deterior fiat prout Nauarr. notat in sequent. numero 183. Et patet ex lege Qui re suo commodata ff. De furtis. Dixi, Probabilissimè quoniam alioqui usus est illicitus: nisi animum habuerit compensandi damnum si quod sequeretur.

20. Septima regula: Qui accipit rem in suam tantum utilitatem (quod contingere solet vt plurimum in commodato) tenetur ad restitutionem totius: non solum quando res ex dolo aut ex lata culpa, verum etiam quando ex leui vel leuissima perit. Ratio est, quia rem alienam accipiens propter suam tantum utilitatem debet illam diligentissimè custodire. Non est autem audiendus Sotus in lib. 4. De iustis, & iure, quest. 7. artic. 2. circa 3. conclus. cum negat commodatarium teneri de culpa leuissima, quasi obligatio ad restitutionem requiritur peccatum mortale. Item cum illum cuius culpa res commodata vel deposita amittitur, negat teneri ad restitutionem totius rei amissa: quasi teneatur tantum ratione culpæ quæ non est semper magna sed aliquando minor, atque etiam minima. Non est inquam audiendus, quia illum priorem teneri de culpa leuissima, expressè habetur ex cap. vnico De commodato. Hunc verò posteriorem, teneri in solidum seu ad restitutionem totius, habetur ex leg. 5. ff. Commodati §. finali. Quod & probatur quia quo iure ex culpa leui censetur quis obligatus ad partis restitutionem, censendus est obligatus ad restitutionem totius: cum non ex parte sed ex toto damnum intulerit: fundamentum autem eiusdem Soti, Nauarrus consequenter in numero 184. euertit: iniquens eam obligationem non esse spectandam ex peccato iniustæ acceptionis, sed ex vi & natura contractus facti in bonum accipientis. Adde & exijs, quæ de illo supra definitur.

21. Octaua regula: Qui accipit rem in utilitatem solum dantis, vt plerumque fit in deposito, non tenetur ad restitutionem: nisi ipsius dolus aut lata culpa interuenierit. Hæc habetur ex leg. 1. §. Is quoque ff. De obligationibus & actionibus. Et confirmatur, quia nemo cum tanto suo periculo velit rem alterius seruare; & debet imputari alteri si rem suam non commiserit depositario diligentissimo.

22. Patitur autem hæc regula exceptionem in duobus casibus: in quibus ex Nauarr. in prædent. num. 181. ad restitutionem erit obligatio ob leuem culpam; non tamen ob leuissimam; aut casum fortuitum: nisi mora præcesserit in reddendo acceptum, aut interuenierit pactum, quod ad id obligaret. Alter est, cum quis accipit mercede, vt custodiret depositum; tunc enim tenetur diligentius custodire. Alter verò cum quis ad custodiendum obtulit se vltro ob solam suam propriam utilitatem. Secus autem si ex liberalitate, vel amicitia: quia tunc tantum tenebitur de lata culpa, prout habet Nauarr. ipse.

Aduerte obiter personam conscientie timorata: cum solent studiosè sibi à peccato cauere: non debent facillè de lata culpa damnari: sed illud in quo deliquisse apparet, tribui inaduerentie naturali, aut ignorantie inculpabili alicuius subtilitatis: quæ rationem peccati excludant, & inducant rationem casus fortuiti excusantis à restitutione.

Nona regula: Quando aliquis in utilitatem accipit, tam suam, quam dantis, vt in locutionibus & pignorationibus plerumque contingit, vt reque de culpa lata & leui tenetur: sed neuter de leuissima. Ratio est, quia ex contractu cum altero, utilitas sua quæri potest, vt iniuria illius vitari debeat magna diligentia. Vide Syluestrum in verbo Locutio quæstion. 17. vbi addit ex Hostiensis, eandem esse rationem, siue res accepta pereat culpa eius qui accipit, siue culpa eorum, quorum opera ipse vitur.

CAPVT IV.

De obligatione ad restitutionem ratione rei iniuste acceptæ.

SUMMARIUM.

- 24 Res iniuste accepta restituenda est eadem numero, si extet.
- 25 Idque statim ac cognoscitur aliena esse, nec vendi potest, etiam empta bona fide.
- 26 Mens rem alienam intentione reddendi eam domino restituendi pretium.
- 27 Fructus quoque rei restituendis: & illorum diuisio in naturales, industriales, & mixtos.
- 28 Obligatio eius qui rem alienam vendidit bona fide.
- 29 Non iustificare ei, cedere domino actionem, quam habet in priorem venditorem.
- 30 Ab obligatione restituendi excusans prescriptio, & usucapio.
- 31 Quando excusetur à restitutione qui rem alienam usu consumptibilem à fure accepit bona fide.
- 32 Qui rem alienam accepit mala fide tenetur non modò eam restituere, sed etiam omne damnum eam illius carentia domino secutus, refarcire.
- 33 Quis censendus sit accepisse mala fide.
- 34 Idem quidque tenetur ad restitutionem fructuum.
- 35 Bona fidei possessor, si apud ipsum res iniuste accepta perit, tenetur tantum restituere illud, in quo ex illa factus est locupletior.
- 36 De vendente bona fide rem iniuste acceptam.
- 37 De eo qui cibum ex tali re sumpsit bona fide.
- 38 Possessor bona fidei habens fructus rei iniuste acceptæ, siue hac adhuc extet apud ipsum, siue non: siue factus sit locupletior, siue non: tenetur illos restituere.
- 39 Si nullos habuit, etiam sua culpa, non tenetur ad eorum compensationem.

Quatuor sunt regulæ ex quibus iudicium ferri potest de obligatione ad restitutionem ratione rei iniuste acceptæ.

Obligatio cum res bona fide accepta est iniuste.

Prima est, quam attigerunt Syluester in verbo Restitutio 3. quæst. 7. Caietan. eodem verbo cap. 1. Medina in Cod. De rebus restituendis quæst. 10. concl. 2. Si is qui tenetur ad restitutionem ratione rei iniuste acceptæ, eam dem numero penes se adhuc habeat, tenetur ipsammet restituere, vbi compererit fuisse iniuste acceptam, etiam si habuerit illam bona fide, ignorando inuincibiliter, aut probaliter fuisse iniuste acceptam: vt si quis equum quem furatus est vendat alteri ementi illum bona fide: vbi ipse emens rescierit furtiuum esse, tenetur ratione rei iniuste acceptæ, illum restituere proprio domino, & pretijacturam facere, si à fure illud recuperare non possit. Hæc patet ex lege 2. Cod. De furtis. Et confirmatur: quia verus dominus nihil iuris circa talem rem amisit ex eo, quod per alterius malitiam sit in eum statum adducta. Vnde in tali euctu vnicum superest remedium possidenti, vt de euidione agat cum eo à quo emit.

Aduertenda sunt autem quædam pro praxi istius regulæ, quæ Petrus à Nauarr. in lib. 3. de restitut. cap. 4. part. 3. aliis citatur, magna ex parte persequitur. Primum est (de quo ille dubitat. 1.) Eum qui bona fide rem alienam habet, teneri illam resti-